

Okresný súd Bratislava III
Námestie Biely kríž 7
836 07 Bratislava

Váš list číslo/zo dňa
Spr. 193/2022 / 12.05.2022

Naše číslo
06457/2022/SRD/ORM-002

Vybavuje
odbor regulácie a metodiky,
kl. 2425

Bratislava
21.06. 2022

Vec

Odpoveď na: Žiadosť o zaujatie stanoviska

V nadväznosti na Vašu žiadosť o metodické usmernenie, ktorá bola Národnému bezpečnostnému úradu (ďalej len „úrad“) doručená fyzicky 12.05.2022 Vám uvádzame nasledujúce:

I. PREDMET ŽIADOSTI

„Dovoľujem si Vás požiadať o zaujatie stanoviska vo veci postupu vyšetrovateľov NAKA PPZ odboru východ v súvislosti s medializovanou kauzou na Okresnom súde Bratislava III, ohľadne povinnosti vydať spis spolu s utajovanou prílohou stupňa „DÔVERNÉ“ a následnej prehliadke priestorov celého Okresného súdu Bratislava III.

Prehliadkou priestorov Okresného súdu Bratislava III by týmto došlo i k prehliadke trezoru, kde sa nachádza väčšie množstvo iných spisových materiálov so stupňom utajenia.

Ocením Vaše odborné stanovisko v súvislosti s možnosťou, resp. oprávnením žiadať odňatie spisu ako aj s možnou prehliadkou trezoru. Zároveň Vám zasielame i prílohu, ktorá bola zaslaná i na zaujatie stanoviska Súdnej rade SR.“

II. APLIKOVANÉ PRÁVNE PREDPISY

Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Podľa § 34 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov Národný bezpečnostný úrad je ústredným orgánom štátnej správy na ochranu utajovaných skutočností, šifrovú službu, kybernetickú bezpečnosť a dôveryhodné služby.

Podmienky na ochranu utajovaných skutočností, práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri tejto ochrane, pôsobnosť úradu a pôsobnosť ďalších štátnych orgánov vo vzťahu k utajovaným skutočnostiam a zodpovednosť za porušenie povinností ustanovuje zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 215/2004 Z. z.“).

Podľa § 2 písm. e) zákona č. 215/2004 Z. z. pôvodcom utajovanej skutočnosti je právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá je oprávnená rozhodnúť, že informácia podľa písmena b) alebo

vec podľa písmena c) je utajovanou skutočnosťou, určiť stupeň utajenia a rozhodnúť o zmene alebo zrušení stupňa jej utajenia.

Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. utajovaná skutočnosť musí byť chránená pred nepovolanou osobou a cudzou mocou spôsobom ustanoveným v tomto zákone, v predpisoch vydaných na jeho vykonanie a v ďalších osobitných predpisoch.

Podľa § 6 ods. 2 zákona č. 215/2004 Z. z. ochranou utajovaných skutočností je vytváranie podmienok na personálnu bezpečnosť, administratívnu bezpečnosť, šifrovú ochranu informácií, fyzickú bezpečnosť, objektívnu bezpečnosť, bezpečnosť technických prostriedkov a na priemyselnú bezpečnosť.

Podľa § 6 ods. 5 zákona č. 215/2004 Z. z. administratívna bezpečnosť je systém opatrení, ktorých cieľom je ochrana utajovaných skutočností pri ich tvorbe, prijímaní, evidencii, preprave, ukladaní, rozmnožovaní, vyradovaní a uchovávaní alebo pri inej manipulácii.

Podľa § 8 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. ochranu utajovaných skutočností je povinný zabezpečiť v štátnom orgáne štatutárny orgán, v obci starosta, vo vyššom územnom celku predseda a v inej právnickej osobe štatutárny orgán (ďalej len „vedúci“); ak je štatutárnym orgánom kolektívny orgán, je vedúcim na účely tohto zákona ním písomne poverený člen kolektívneho orgánu.

Podľa § 8 ods. 2 písm. a) zákona č. 215/2004 Z. z. vedúci najmä určuje základné vymedzenie utajovaných skutočností, a ak neurčí inak, rozhoduje o lehotách, zmene a zrušení stupňa utajenia podľa § 7 ods. 1.

Podľa § 38 písm. a) zákona č. 215/2004 Z. z. oprávnená osoba je povinná zachovávať pred nepovolanou osobou a pred cudzou mocou mlčanlivosť o informáciách a veciach obsahujúcich utajované skutočnosti počas utajenia týchto skutočností, a to aj po zániku oprávnenia oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami.

Podľa § 38 písm. b) zákona č. 215/2004 Z. z. oprávnená osoba je povinná dodržiavať všeobecne záväzné právne predpisy upravujúce ochranu utajovaných skutočností.

Podľa § 40 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. ak má osoba vypovedať v konaní pred štátnym orgánom, môže ju oslobodiť od povinnosti mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach vedúci ústredného orgánu štátnej správy, do ktorého pôsobnosti utajovaná skutočnosť patrí.

Podľa § 40 ods. 4 zákona č. 215/2004 Z. z. sudcu môže oslobodiť od povinnosti mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach, s ktorými sa oboznámil počas výkonu funkcie na účel uvedený v odseku 1, Súdna rada Slovenskej republiky.

Podľa § 77 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. pri kontrole ochrany utajovaných skutočností v štátnych orgánoch, obciach, vo vyššom územnom celku a v iných právnických osobách postupuje úrad ako pri výkone kontroly v štátnej správe podľa osobitného predpisu, ak ďalej nie je ustanovené inak.

Podľa § 77 ods. 2 zákona č. 215/2004 Z. z. príslušníci a zamestnanci úradu sú pri výkone kontroly oprávnení

- a) oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami všetkých stupňov utajenia v rozsahu potrebnom na vykonanie kontroly,
- b) vstupovať do informačných systémov do úrovne správcu systému v rozsahu potrebnom na vykonanie kontroly,
- c) vstupovať do všetkých objektov a chránených priestorov, v ktorých sú utajované skutočnosti,

- d) navrhnúť zrušenie platnosti osvedčenia osobe oprávnenej oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami a potvrdenia o priemyselnej bezpečnosti podnikateľa,
- e) vykonať neodkladné opatrenia na zabezpečenie ochrany utajovaných skutočností vrátane odňatia utajovanej skutočnosti,
- f) požadovať, aby boli v určenej lehote odstránené zistené nedostatky a zaslaná písomná správa o ich odstránení úradu.

Administratívna bezpečnosť je systém opatrení, ktorých cieľom je ochrana utajovaných skutočností pri ich tvorbe, príjme, evidencii, preprave, ukladaní, rozmnožovaní, vyradovaní a uchovávaní alebo pri inej manipulácii a je upravená vyhláškou Národného bezpečnostného úradu č. 48/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o administratívnej bezpečnosti utajovaných skutočností (ďalej len „vyhláška č. 48/2019 Z. z.“).

Podľa § 2 ods. 1 vyhlášky č. 48/2019 Z. z. manipulácia, ktorou sa na účely tejto vyhlášky rozumie najmä evidovanie, označovanie, tvorba, príjem, ukladanie, prístup, prenášanie, rozmnožovanie, transformácia, ničenie a iné nakladanie s utajovanou skutočnosťou sa zabezpečuje spôsobom, ktorý umožní sledovať všetky úkony vrátane oboznámenia sa s utajovanou skutočnosťou, identifikovania osoby, ktorá ich vykonala a určenia dátumu ich vykonania. Na oboznamovanie sa vzťahuje § 15.

Podľa § 2 ods. 4 vyhlášky č. 48/2019 Z. z. ochranu utajovanej skutočnosti počas manipulácie zabezpečuje oprávnená osoba najmä tým, že neumožní prístup nepovolanej osobe k takejto utajovanej skutočnosti, ak ďalej nie je ustanovené inak.

Podľa § 4 ods. 1 vyhlášky č. 48/2019 Z. z. pôvodca utajovanej skutočnosti môže rozhodnúť o osobitných požiadavkách alebo obmedzeniach manipulácie, a to najmä o lehote utajenia podľa § 8 ods. 2 písm. a) zákona a o rozsahu a spôsobe distribúcie.

Podľa § 4 ods. 2 vyhlášky č. 48/2019 Z. z. osobitné požiadavky alebo obmedzenia manipulácie sa uvedú na prvej strane utajovaného registratúrneho záznamu spravidla pod označenie stupňa utajenia a na utajovanom predmete a utajovanom hmotnom nosiči na opisnom štítku alebo na obale; pri lehote utajenia napríklad slovami „Utajovať do“ a vyznačením presného dátumu v tvare „deň, mesiac, rok“ alebo slovným vyjadrením konkrétnej udalosti, napríklad slovami „Do vykonania domovej prehliadky“, pri spôsobe distribúcie napríklad slovami „Po využití vrátiť pôvodcovi“, „Distribúovať len v listinnej podobe“, „Netransformovať do elektronickej podoby“.

Podľa § 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok (ďalej len „Trestný poriadok“) Trestný poriadok upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené a ich páchatelia podľa zákona spravodlivo potrestaní, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb.

Podľa § 3 ods. 3 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní a súdy sú povinné si navzájom pomáhať pri plnení úloh vyplývajúcich z tohto zákona. Písomnosti a informácie sa môžu doručovať medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a súdom aj v elektronickej forme.

Podľa § 10 ods. 18 Trestného poriadku opatrenia sú neformálne ústne alebo písomné rozhodnutia technicko-organizačnej alebo operatívnej povahy.

Podľa § 89a ods. 1 Trestného poriadku kto má pri sebe vec, ktorá môže slúžiť na účely dokazovania, je povinný ju na vyzvanie predložiť policajtovi, prokurátorovi alebo súdu; ak ju treba na účely dokazovania zaistiť, je povinný vec na vyzvanie týmto orgánom vydať. Pri vyzvaní ho treba upozorniť na to, že ak nevyhovie výzve, môže mu byť vec odňatá, ako aj na iné následky nevyhovenia.

Podľa § 89a ods. 2 Trestného poriadku povinnosť podľa odseku 1 sa nevzťahuje na listinu alebo inú vec, ktorej obsah sa týka okolnosti, o ktorej platí zákaz výsluchu, okrem prípadu, keď došlo k oslobodeniu od povinnosti zachovať vec v tajnosti alebo k oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti.

Podľa § 89a ods. 3 Trestného poriadku vyzvať na vydanie veci je oprávnený predseda senátu a pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní prokurátor alebo policajt.

Podľa § 129 ods. 1 Trestného poriadku svedok nesmie byť vypočúvaný o okolnostiach, ktoré tvoria utajovanú skutočnosť, okrem prípadu, že bol od tejto povinnosti príslušným orgánom oslobodený. Oslobodenie možno odoprieť len vtedy, keby bola ohrozená obrana alebo bezpečnosť štátu alebo hrozila iná rovnako vážna škoda; dôvody na odopretie oslobodenia treba vždy uviesť.

Podľa § 161 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov orgány činné v trestnom konaní a súd musia osobu, ktorá sa v priebehu konania oboznamuje alebo jednorazovo oboznámi s utajovanými skutočnosťami, poučiť o povinnostiach podľa osobitných predpisov a musia jej dať podpísať písomné vyhlásenie o mlčanlivosti; vyhlásenie o mlčanlivosti je súčasťou spisu orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu. Orgán činný v trestnom konaní a súd je povinný bez meškania o tejto skutočnosti informovať príslušný štátny orgán podľa osobitných predpisov.

III. METODICKÉ USMERNENIE

S prihliadnutím na pôsobnosť úradu v oblasti ochrany utajovaných skutočností sa v tomto usmernení zameriame na niektoré relevantné inštitúty ochrany utajovaných skutočností súvisiace s problematikou uvádzanou vo Vašej žiadosti.

Pri posudzovaní jednotlivých ustanovení a právnych inštitútov zákonov citovaných v II. časti tohto metodického usmernenia APLIKOVANÉ PRÁVNE PREDPISY je potrebné rešpektovať ich účel a význam z hľadiska účelu a zmyslu zákona ako celku, nakoľko k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona (nález Ústavného súdu SR, sp. zn. IV. ÚS 71/2013-36 z 23.05.2013). Účelom zákona č. 215/2004 Z. z. je verejný záujem na ochrane utajovaných skutočností (vymedzený v § 1 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z.). Ochrana pred vznikom ujmy na záujmoch štátu umožňuje osobitnú úpravu vzťahu medzi verejným záujmom a individuálnym záujmom fyzických osôb a právnických osôb. Verejný záujem spočívajúci v bezpečnostných, a teda existenčných záujmoch štátu tak, ako sú vyjadrené v jednotlivých ustanoveniach § 3 ods. 3 až 6 zákona č. 215/2004 Z. z. (ústavnosť, zvrchovanosť, územná celistvosť, obrana, bezpečnosť, ekonomické záujmy, zahraničná politika, medzinárodné vzťahy, atď.). Aj keď vzhľadom na uvedené existuje vzťah určitého napätia medzi záujmom jednotlivca na strane jednej (napr. záujem na právnom zastúpení v procese bezpečnostnej previerky vo vzťahu k splneniu predpokladov ustanovených v § 10 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z.) a záujmami štátu na strane druhej (záujem na eliminovaní tých osôb k prístupu k utajovaným skutočnostiam, ktoré predpoklady podľa § 10 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. nespĺňajú), pri ich strete nemožno prirodzene abstrahovať od bezpečnostných záujmov štátu, ktoré je potrebné rešpektovať, je totiž zrejmé, že štátny záujem predstavuje záujem existenčný, ktorý legitimizuje určité obmedzenia privátnej sféry jedinca. Možno teda akceptovať, že štandard ochrany základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb vyjadrený v zákone č. 215/2004 Z. z., nemusí vyjadrovať rovnakú kvalitu ochrany, ako je to v iných prípadoch, ktoré nesúvisia s účelom tohto zákona (nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 6/04-67 z 19.10.2006).

Prístup k utajovaným skutočnostiam nie je nárokom, ktorý patrí všetkým, ale je naopak výnimkou udelenou len niektorým (nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL ÚS 6/04-67 z 19.10.2005, judikatúra Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 2Sž/7/2016 z 20.06.2019, sp. zn. 2Sž/7/2016 z 20.06.2019, sp. zn. 2Snr/1/2016 z 20.06.2019). Vzhľadom na uvedené tak štát umožňuje prístup k utajovaným skutočnostiam iba obmedzenému okruhu osôb, na ktoré však kladie určité požiadavky taxatívne ustanovené v § 10 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. pozitívne a v § 11 až 14 zákona č. 215/2004 Z. z. negatívne.

Rozhodovanie o tom, či informácia alebo vec má byť alebo nemá byť utajovaná, je v plnej gescii jej pôvodcu, ktorým je v podmienkach Slovenskej republiky výlučne orgán verejnej moci. Len ten je oprávnený v rámci svojej pôsobnosti vymedziť utajované skutočnosti, ktoré môžu u neho vzniknúť, určiť stupeň utajenia a rozhodnúť o zmene alebo zrušení stupňa utajenia. Orgán verejnej moci je tak pri realizácii právomoci utajovať informácie alebo veci povinný rešpektovať dikciu zákona č. 215/2004 Z. z. a utajovať tie informácie, ktorých neoprávnenou manipuláciou by došlo k ujme na záujmoch Slovenskej republiky a zároveň pri rozhodovaní o utajení, o konkrétnom stupni utajenia alebo o lehote utajenia musí orgán verejnej moci vyhodnotiť, akú ujmu na záujmoch Slovenskej republiky môže prípadná neoprávnená manipulácia s utajovanou skutočnosťou spôsobiť.

A. Ochrana utajovaných skutočností a manipulácia s utajovanou skutočnosťou

Ochrana utajovaných skutočností sa dosahuje opatreniami a prostriedkami, ktoré majú preventívny charakter a ich cieľom je predísť ohrozeniu alebo poškodeniu zákonom chránených záujmov štátu eliminovaním rizika neoprávnenej manipulácie s utajovanými skutočnosťami. Ochrana utajovaných skutočností sa zabezpečuje vytváraním podmienok na personálnu bezpečnosť, administratívnu bezpečnosť, šifrovú ochranu informácií, fyzickú bezpečnosť, objektovú bezpečnosť, bezpečnosť technických prostriedkov a na priemyselnú bezpečnosť. S utajovanou skutočnosťou sa môže oboznámiť iba oprávnená osoba, t. j. osoba, ktorá bola určená vedúcim (v rámci pracovnoprávneho vzťahu alebo iného obdobného pracovného vzťahu) alebo ktorej oprávnenie na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami vzniklo zo zákona, resp. po splnení podmienok ustanovených zákonom (§ 34 až 37 zákona č. 215/2004 Z. z.).

Cieľom opatrení administratívnej bezpečnosti je ochrana utajovaných skutočností pri ich tvorbe, prijímaní, evidencii, prenášaní, ukladaní, rozmnožovaní, vyradovaní a uchovávaní alebo pri inej manipulácii a právna úprava v oblasti administratívnej bezpečnosti ustanovuje základné princípy zabezpečenia ochrany utajovaných skutočností, ako aj minimálne požiadavky na manipuláciu s utajovanými skutočnosťami. Ochrana utajovanej skutočnosti pri manipulácii s ňou zabezpečuje oprávnená osoba najmä tým, že neumožní prístup nepovolanej osobe alebo cudzej moci k utajovanej skutočnosti. Pri manipulácii s utajovanou skutočnosťou je zavedená všeobecná podmienka sledovateľnosti, ktorá na jednej strane dovoľuje upravovať len minimálne požiadavky a na strane druhej zabezpečuje dostatočnú flexibilitu a subjektom umožňuje zohľadniť vlastné podmienky a špecifiká pri zabezpečovaní manipulácie s utajovanou skutočnosťou. Pôvodca utajovanej skutočnosti je oprávnený stanoviť osobitné požiadavky na jej manipuláciu, prípadne túto manipuláciu obmedziť. V takom prípade je adresát, resp. oprávnená osoba, ktorá manipuluje s utajovanou skutočnosťou, povinná tieto obmedzenia a požiadavky pôvodcu rešpektovať.

Pravidlá ochrany utajovaných skutočností, ako aj manipulácie s utajovanou skutočnosťou sa musia dodržiavať bez výnimky, a teda aj pri aplikácii jednotlivých inštitútov Trestného poriadku orgánmi činnými v trestnom konaní a súdom, či už pri vykonávaní procesných úkonov (napr. výsluch svedka o utajovaných skutočnostiach po predchádzajúcom oslobodení od tejto povinnosti), informovaní verejnosti o trestnom konaní, nazeraní do spisov, príp. pri oboznamovaní osôb v konaní pred štátnym orgánom za účelom uplatňovania ich základných práv,

pričom tieto pravidlá, resp. opatrenia na ochranu utajovaných skutočností sa musia dodržiavať v ktoromkoľvek štádiu konania.

B. Odňatie utajovanej skutočnosti

V rámci kontroly ochrany utajovaných skutočností sa príslušníkom a zamestnancom úradu umožňuje okrem iných oprávnení (napr. vstupovať do informačných systémov a do všetkých objektov a chránených priestorov, v ktorých sú utajované skutočnosti) vykonať aj neodkladné opatrenia na zabezpečenie ochrany utajovaných skutočností, vrátane odňatia utajovanej skutočnosti. K odňatiu utajovanej skutočnosti dochádza najčastejšie v prípadoch nedostatočného zabezpečenia ochrany utajovanej skutočnosti u kontrolovaného subjektu, napr. v oblasti fyzickej bezpečnosti a objektovej bezpečnosti. O odňatí utajovanej skutočnosti sa spíše záznam, ktorý zúčastnené strany podpíšu.

Inštitút odňatia utajovanej skutočnosti je preventívnym opatrením, ktorého cieľom je zabezpečenie ochrany utajovanej skutočnosti, a to až do doby, kým u kontrolovaného subjektu nedôjde k náprave. Po preukázaní splnenia podmienok sa odňaté utajované skutočnosti vrátia späť kontrolovanému subjektu.

C. Povinnosti oprávnenej osoby a zodpovednosť za porušenie

Základné povinnosti oprávnených osôb, ktoré sa oboznamujú s utajovanými skutočnosťami majú preventívny charakter a ich cieľom je zabezpečiť dôslednú ochranu utajovaných skutočností. Jednou z takýchto povinností je zachovávať mlčanlivosť o informáciách a veciach obsahujúcich utajované skutočnosti počas utajenia týchto skutočností pred nepovolanou osobou a cudzou mocou. Predmetná povinnosť platí aj po zániku určenia osoby oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami, pričom jej porušenie zakladá zodpovednosť za priestupok, príp. disciplinárnu zodpovednosť podľa osobitných predpisov. V prípade, ak by mala osoba vypovedať v konaní pred štátnym orgánom o skutočnostiach, ktoré sú utajovanými, na takúto osobu sa vzťahuje zákaz výsluchu podľa Trestného poriadku, okrem prípadu, ak táto osoba bola od tejto povinnosti mlčanlivosti príslušným orgánom oslobodená.

D. Oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti

Zákon č. 215/2004 Z. z. upravuje osobitný právny režim, pokiaľ ide o možnosť oslobodenia od povinnosti mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach osobu, ktorá má vypovedať v konaní pred štátnym orgánom. Právna úprava nerozlišuje osobitné druhy konaní, a teda takýmto konaním sa rozumie akékoľvek konanie pred štátnym orgánom, vrátane konania podľa ustanovení Trestného poriadku. Zároveň je potrebné upriamiť pozornosť na skutočnosť, že predmetné ustanovenie ponecháva oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach na diskrečnej právomoci vedúceho ústredného orgánu štátnej správy, do pôsobnosti ktorého utajovaná skutočnosť patrí, pričom oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti je koncipované ako právna možnosť, nie ako povinnosť. Uvedené je dané skutočnosťou, že predmetom ochrany utajovaných skutočností sú bezpečnostné záujmy štátu, na základe čoho je legitímne vo verejnom záujme chrániť utajované skutočnosti.

V prípade realizácie procesného úkonu, ktorým je výsluch svedka, je potrebné poukázať na ustanovenie § 129 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého svedok nesmie byť vypočúvaný o okolnostiach, ktoré tvoria utajovanú skutočnosť, okrem prípadu, že bol od tejto povinnosti príslušným orgánom oslobodený. Uvedené predstavuje jednu z výnimiek inak všeobecnej povinnosti svedčiť a na zákaz výsluchu svedka musí orgán činný v trestnom konaní a súd prihliadať z úradnej povinnosti, t. j. svedok nesmie byť vypočúvaný, ak nebol oslobodený od povinnosti

zachovávať mlčanlivosť o informáciách alebo veciach tvoriacich predmet utajovaných skutočností, a to aj v tých prípadoch, ak by svedok chcel o uvedených skutočnostiach sám vypovedať.

Povinnosť zachovávať mlčanlivosť o utajovaných skutočnostiach je tak lege artis uprednostnená aj pred plnením povinnosti poskytnúť svedeckú výpoveď. Na základe uvedeného tak orgány činné v trestnom konaní a sudy nemajú možnosť voľnej úvahy vo vzťahu k tomu, či sa na určité informácie alebo veci vzťahuje povinnosť mlčanlivosti podľa zákona č. 215/2004 Z. z. Zároveň je potrebné poukázať na skutočnosť, že neexistuje žiadna výnimka, ktorá by umožňovala osobe viazanej povinnosťou mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach poskytnúť takéto informácie orgánu činnému v trestnom konaní alebo súdu bez predchádzajúceho oslobodenia od tejto povinnosti. Tiež je potrebné uviesť, že oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti nie je oslobodením absolútnym, t. j. nevyvoláva účinky erga omnes, ale informácie alebo veci, na ktoré sa takéto oslobodenie vzťahuje, je možné poskytnúť výlučne na účely konania, v rámci ktorého má byť poskytnutá svedecká výpoveď takéto skutočnosti obsahujúca. Skutočnosť, že osoby, pred ktorými má byť výsluch svedka realizovaný, sú osobami oprávnenými oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami určitého stupňa utajenia a v určitom rozsahu je relevantná až potom, ako bolo rozhodnuté o oslobodení svedka od povinnosti mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach.

V kontexte Vašej žiadosti vyššie uvedené rovnako platí aj vo vzťahu k povinnosti vydať vec dôležitú pre trestné konanie, keďže táto povinnosť sa nevzťahuje na listinu alebo inú vec, ktorej obsah sa týka okolnosti, o ktorej platí zákaz výsluchu, okrem prípadu, kedy došlo k oslobodeniu od povinnosti zachovať vec v tajnosti alebo k oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti. Trestný poriadok tak ustanovením prekážky výsluchu a vydania veci dôležitej pre trestné konanie ustanovil prednosť verejného záujmu na ochrane utajovaných skutočností aj pred záujmom na dosiahnutí účelu trestného konania prostredníctvom takých procesných úkonov, pri ktorých je pred ich realizáciou potrebné oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti.

Uvedené je dané tým, že predmetom ochrany utajovaných skutočností sú bezpečnostné záujmy štátu vrátane záujmu na zachovaní bezpečnosti štátu, ktorá, v konfrontácii s verejným záujmom na dosiahnutí účelu trestného konania, je ústavnou hodnotou s vyššou právne zakotvenou ochranou, keďže sa týka samotných základných záujmov štátu. Ochrany utajovaných skutočností je tak možné vnímať ako súčasť materiálnej podstaty bezpečnosti štátu (Slovenskej republiky, ale aj iných štátov a tretích osôb), čomu nasvedčuje aj rozhodovacia činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky. Právnou reflexiou ochrany uvedenej hodnoty je ustanovenie § 129 ods. 1 druhej vety Trestného poriadku, podľa ktorého možno oslobodenie (od povinnosti mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach) odoprieť len vtedy, keby bola ohrozená obrana alebo bezpečnosť štátu alebo hrozila iná rovnako vážna škoda. Rozhodovanie o tom, či sú splnené dôvody na odopretie takéhoto oslobodenia, je na voľnej úvahe štátneho orgánu, ktorý je pôvodcom utajovanej skutočnosti. Zároveň je potrebné uviesť, že takéto rozhodnutie o odopretí oslobodenia nesmie byť rozhodnutím arbitrárnym, čo je vyjadrené aj zákonnou požiadavkou jeho riadneho odôvodnenia založeného na materiálno-právnych dôvodoch zakladajúcich verejný záujem štátu na utajení takej informácie alebo veci, ktorej vyzradenie, a to aj v konaní pred orgánom verejnej moci, ohrozí alebo naruší bezpečnosť štátu.

Štátny orgán, ktorý rozhoduje o oslobodení osoby od povinnosti zachovávať mlčanlivosť o utajovaných skutočnostiach, by mal disponovať údajmi o účele, rozsahu a lehote platnosti požadovaného oslobodenia, ktoré by mali byť určené v žiadosti štátneho orgánu, pred ktorým má takáto osoba vypovedať ako svedok. Ak v žiadosti takéto údaje absentujú a štátny orgán, do pôsobnosti ktorého utajovaná skutočnosť patrí, by v oslobodení uviedol údaje len podľa vlastného

uváženia, nemusel by rozsah, prípadne lehota platnosti postačovať pre konkrétne účely konania pred štátnym orgánom. Z uvedeného dôvodu je preto potrebné, aby orgány činné v trestnom konaní v prípade výsluchu svedka o skutočnostiach, ktoré podliehajú zákonom uloženou alebo ustanovenou povinnosťou mlčanlivosti, vyhotovili žiadosť s presným vymedzením účelu, rozsahu a lehoty platnosti oslobodenia. Orgán verejnej moci, napr. orgán činný v trestnom konaní tak správne podanou žiadosťou poskytuje pôvodcovi utajovanej skutočnosti súčinnosť tak, aby jeho úvaha pri rozhodovaní o oslobodení od povinnosti mlčanlivosti bola v súlade so zákonom a nevybočila z jeho medzí. Ako už bolo uvedené vyššie, oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti sa vzťahuje len na možnosť poskytnutia informácií v rámci tých procesných úkonov, vo vzťahu ku ktorým bolo oslobodenie vydané. Z tohto dôvodu preto nie je možné informácie, na ktoré sa viaže povinnosť mlčanlivosti, poskytovať komukoľvek mimo rámca uvedených úkonov, a to bez ohľadu na skutočnosť, či tieto osoby sú oprávnené na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami určitého stupňa utajenia a v určitom rozsahu.

Vychádzajúc z ustanovení Trestného poriadku sú orgány činné v trestnom konaní povinné na zákaz výsluchu svedka prihliadať z úradnej povinnosti, t. j. svedok nesmie byť vypočúvaný o skutočnostiach, o ktorých je povinný zachovávať mlčanlivosť, ak od tejto povinnosti nebol oslobodený. Na základe uvedeného, ak má byť poskytnutá svedecká výpoveď, obsah ktorej tvoria utajované skutočnosti, musí k takémuto oslobodeniu za zákonom ustanovených podmienok dôjsť. Orgány činné v trestnom konaní sú rovnako povinné prihliadať aj na výnimku z povinnosti vydať listinu alebo vec, ktorej obsah sa týka okolnosti, o ktorej platí zákaz výsluchu, okrem prípadu, keď došlo k oslobodeniu od povinnosti zachovať vec v tajnosti alebo k oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti.

Rovnako ako je tomu v prípade poskytnutia informácií, na ktoré sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti mimo procesných úkonov, vo vzťahu ku ktorým nebolo oslobodenie vydané, aj v prípade poskytovania utajovaných skutočností v prípadoch, ak k oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti nedošlo, je uvedené konanie možné považovať za neoprávnenú manipuláciu s utajovanou skutočnosťou. Oprávnená osoba by sa tak dopúšťala vyvradenia utajovanej skutočnosti nepovolanej osobe spôsobom kvalifikovateľným ako porušenie zákonom uloženej alebo uznanej povinnosti mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach s dôsledkom možného vyvodenia administratívnej deliktuálnej zodpovednosti a podľa povahy veci aj trestnoprávnej zodpovednosti za spáchanie trestného činu ohrozenia vyhradenej skutočnosti a dôvernej skutočnosti podľa § 353 Trestného zákona alebo trestného činu vyzvedačstva podľa § 319 Trestného zákona.

V zmysle zásady legality sa úrad k postupu orgánov činných v trestnom konaní (výzva na vydanie veci, príkaz na prehliadku iných priestorov) nebude z hľadiska svojej pôsobnosti vyjadrovať, avšak dovoľíme si poukázať na výklad niektorých inštitútov Trestného poriadku v kontexte ochrany utajovaných skutočností:

E. K niektorým ustanoveniam Trestného poriadku

Ustanovenie § 89a ods. 2 Trestného poriadku upravuje výnimku k § 89a ods. 1 Trestného poriadku. Nemožno vydať takú vec, ktorá priamo súvisí s výkonom advokátskej činnosti, pastoračnej činnosti alebo inej činnosti, na ktorú sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti, okrem prípadov, že došlo k účinnému zbaveniu takejto povinnosti. Edičnú povinnosť (povinnosť vydať vec dôležitú pre trestné konanie) v zmysle ods. 1 však nemá ani osoba, ktorá by vydaním veci vystavila seba, alebo jej blízku osobu nebezpečenstvu trestného stíhania alebo by si vydaním veci zhoršila svoju procesnú situáciu. Uvedené vychádza zo zásady, že nikto nie je povinný obviňovať seba samého (nemo tenetur se ipsum accusare). Ak sa v trestnom konaní napr. vypočúva osoba, na ktorú sa vzťahuje jurisdikcia cudzieho štátu, zákaz výsluchu sa bude posudzovať podľa

právneho poriadku tohto iného štátu. Slovenská právna úprava totiž nemôže nútiť osobu, na ktorú sa vzťahuje iný právny poriadok, aby porušovala tento právny poriadok. Iný prístup by bol v rozpore so základnými ľudskými právami a princípmi medzinárodného práva verejného.

Na zákaz výsluchu svedka musí orgán činný v trestnom konaní prihliadať z úradnej povinnosti, a teda ak existujú okolnosti naplňajúce podmienky zákazu výsluchu svedka podľa § 129 ods. 1 alebo 2 Trestného poriadku, orgán činný v trestnom konaní, ani súd nesmie pristúpiť k výsluchu svedka. Samozrejme svedok môže byť od zákazu výsluchu oslobodený príslušným orgánom. Rozsah oslobodenia určuje tiež príslušný orgán, to znamená, že môže presne vymedziť, o akých okolnostiach môže svedok vypovedať a o akých nie. V prípade, ak ma byť svedok vypočúvaný o okolnostiach, ktoré tvoria utajovanú skutočnosť v zmysle § 2 písm. a) zákona č. 215/2004 Z. z., tak táto povinnosť mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach trvá aj po zániku oprávnenia konkrétnej osoby oboznamovať sa s týmito skutočnosťami.

Pokiaľ teda osoby neboli oslobodené od povinnosti zachovať vec v tajnosti alebo od povinnosti mlčanlivosti, nesmú byť vypočúvané, aj keby samy chceli vypovedať. K oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti – viď aj časť D. toho usmernenia.

Všeobecné pravidlo mlčanlivosti, pokiaľ ide o obsah vyšetrovacieho spisu možno odvodiť už zo skutočnosti, že nejde o verejne prístupný dokument v zmysle zákona č. 211/2000 Z. z. Samotné nahliadanie do spisu je v Trestnom poriadku pomerne striktné vymedzené (§ 69 Trestného poriadku) najmä z dôvodu charakteru prípravného konania a samotnej ochrany údajov a informácií, ktoré sú v priebehu vyšetrovania získané. V prípade vyšetrovacieho spisu obsahujúceho utajované skutočnosti, možno umožniť nachladnutie do spisu iba po splnení podmienok ustanovených v § 35 ods. 2 a 3 zákona č. 215/2004 Z. z.

Povinnosť vydať vyšetrovací spis, prípadne jeho utajovanú prílohu v prípadoch tzv. živých spisov (t. j. trestných vecí, v ktorých prebiehajú úkony trestného konania) je otázka, ktorá smeruje najmä na kompetencie v rámci orgánov činných v trestnom konaní, t. j. prokurátora a policajta (§ 10 ods. 1 Trestného poriadku) a príslušného súdu.

Trestný poriadok presne vymedzuje, ktorý orgán je príslušný na rozhodovanie, napr. pri rozhodovaní o väzbe príslušný sudca pre prípravné konanie rozhoduje o vzatí/nevzatí obvineného do väzby okrem iného aj na základe predloženého vyšetrovacieho spisu. V tomto kontexte ako výkladové pravidlo slúži aj § 2 ods. 19 Trestného poriadku, podľa ktorého *„Pri rozhodovaní na hlavnom pojednávaní, na verejnom zasadnutí alebo na neverejnom zasadnutí smie súd prihliadnúť len na tie dôkazy, ktoré boli v tomto konaní vykonané, ak zákon neustanovuje inak“*. Z tejto zásady sa odvodzuje aj zásada bezprostrednosti, takže súd bez príslušného spisu nemôže vo veci rozhodovať. Otázka teda, či by orgán činný v trestnom konaní žiadal vydanie spisu z príslušného súdu, ktorý ma vo veci rozhodovať, môže predstavovať aj možnosť marenia úkonov v trestnom konaní, ktoré môžu mať za následok márne uplynutie niektorých procesných lehôt (v prípade väzby, lehoty na zadržanie obvineného). Je však potrebné uviesť, že do podania obžaloby (teda do konania pred súdom) je prokurátor dispozične oprávnený riadiť prípravné konanie (ako dominus litis). V konaní pred súdom už je prokurátor stranou v konaní a súd už preberá plnú kontrolu nad vyšetrovacím spisom.

Vychádzajúc z uvedeného a za súčasného uplatnenia výkladu argumentum a simili s cieľom náležitého porozumenia ustanoveniu § 89a ods. 2 Trestného poriadku, je nevyhnutné dospieť k nasledujúcemu konštatovaniu: *„Keď v prípade danosti utajovanej skutočnosti musí orgán činný v trestnom konaní zachovať pasivitu v rámci výsluchu, t. j. v rámci inštitútu, na ktorý sa zákonodarca v ustanovení § 89a Trestného poriadku priamo odvoláva, mala by sa požiadavka*

pasivity zákonite uplatňovať aj v prípade využívania vykladaného zaistovacieho inštitútu, t. j. za výnimku, na ktorú sa nevzťahuje povinnosť podľa § 89a ods. 1 Trestného poriadku.“

Pokiaľ ide o charakter veci dôležitej pre trestné konanie, v tejto súvislosti je potrebné uviesť, že právny vzťah osoby, ktorej je výzva na vydanie veci podľa § 89a Trestného poriadku adresovaná k veci, ktorá sa má zaistiť, nie je podstatný. Pre uplatnenie inštitútu podľa § 89a Trestného poriadku je dôležitou len tá skutočnosť, že predmetná zaistovaná vec sa nachádza v dispozícii osoby, voči ktorej výzva na vydanie veci smeruje. Inak povedané, dôležitou je výlučne skutočnosť, že vyzvaná osoba má danú vec u seba a je schopná túto vec odovzdať príslušným orgánom činným v trestnom konaní. Vychádzajúc z uvedeného, skutočnosť, že vec, ktorá má byť vydaná podľa § 89a Trestného poriadku, je len vecou požičanou, sama o sebe nevyklučuje uplatniteľnosť výzvy podľa § 89a ods. 1. Trestného poriadku. Možno len doplniť, že pokiaľ je vec potrebné zaistiť v konkrétnom čase, dôležité je to, v koho dispozícii sa daná vec v tomto čase nachádza. Pokiaľ sa vec z dôvodu vypožičania nachádza v dispozícii identifikovateľnej osoby, nie je dôvod pre vylúčenie uplatniteľnosti ustanovenia § 89a Trestného poriadku len s poukazom na charakter veci ako zapožičanej.

V kontexte naznačenej situácie je potrebné rozlišovať medzi dvomi povinnosťami, ktoré možno identifikovať na strane súdu, pokiaľ ide o vyšetrovací spis a jeho utajované prílohy, a to:

1. povinnosť mlčanlivosti, pokiaľ ide o obsah vyšetrovacieho spisu a
2. povinnosť zachovávať v tajnosti utajované informácie, pokiaľ ide o utajované prílohy vyšetrovacieho spisu.

Ako sa uvádza vyššie, povinnosť mlčanlivosti, ako aj povinnosť zachovávať v tajnosti utajované informácie sú konkretizované v osobitných právnych predpisoch, konkrétne v zákone č. 385/2000 Z. z. a v zákone č. 215/2004 Z. z. V kontexte týchto právnych predpisov je dôležité uviesť, že tieto zákony neobsahujú ustanovenia zakladajúce osobitné podmienky, za ktorých by bolo možné na účely trestného konania poskytovať informácie, ktoré sú podľa týchto zákonov utajované alebo na ktoré sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti. Predmetné zákony upravujú iba postup oslobodenia od príslušnej povinnosti.

Uvedené skutočnosti je potrebné uviesť z toho dôvodu, že v aplikačnej praxi môže nastať špecifická situácia, kedy orgány činné v trestnom konaní budú chcieť zaistiť vec, v súvislosti s ktorou vopred disponujú vedomosťou, že jej obsahom je informácia pokrytá povinnosťou mlčanlivosti alebo povinnosťou zachovávať predmetnú skutočnosť v tajnosti, pričom súčasne disponujú aj vedomosťou o tom, že vo vzťahu k danej skutočnosti nedošlo zákonom predpísaným spôsobom k oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti alebo povinnosti zachovávať utajovanú skutočnosť v tajnosti.

V naznačenom kontexte je potrebné v prvom rade poukázať na to, že ustanovenie § 89a ods. 2 Trestného poriadku jasne uvádza, že „*povinnosť podľa odseku 1 sa nevzťahuje na listinu alebo inú vec, ktorej obsah sa týka okolnosti, o ktorej platí zákaz výsluchu, okrem prípadu, keď došlo k oslobodeniu od povinnosti zachovať vec v tajnosti alebo k oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti*“. Zo znenia predmetného ustanovenia vyplýva, že zákonodarca bol pri špecifikovaní postupu, ktorý sa uplatňuje v prípade vecí, ktoré obsahujú utajované skutočnosti, resp. skutočnosti, na ktoré sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti, pomerne strohý, pričom v podrobnostiach nepriamo odkazuje na ustanovenie § 129 ods. 1 a 2 Trestného poriadku, t. j. na inštitút zákazu výsluchu. S ohľadom na túto zrejmu previazanosť ustanovenia § 89a Trestného poriadku s ustanovením § 129 Trestného poriadku, je s cieľom náležitého pochopenia inštitútu vydania veci potrebné poukázať aj na výklad predmetného ustanovenia § 129 Trestného poriadku. Zákonodarca koncipuje v ustanovení § 129 ods. 1 a 2 Trestného poriadku striktný zákaz vypočúvať osobu k utajovaným informáciám alebo k informáciám podliehajúcim povinnosti

mlčanlivosti, čo v zásade pre príslušné orgány znamená nemožnosť akéhokoľvek dopytovania sa na ich obsah vo vzťahu k osobe, ktorá má uloženú povinnosť ich zachovávanie v tajnosti alebo povinnosť mlčanlivosti.

Vychádzajúc z uvedeného a za súčasného uplatnenia výkladu argumentum a simili s cieľom náležitého porozumenia ustanoveniu § 89a ods. 2 Trestného poriadku je nevyhnutné dospieť k nasledovnému konštatovaniu: „*Keď v prípade danosti utajovanej skutočnosti musí orgán činný v trestnom konaní zachovať pasivitu v rámci výsluchu, t. j. v rámci inštitútu, na ktorý sa zákonodarca v ustanovení § 89a Trestného poriadku priamo odvoláva, mala by sa požiadavka pasivity zákonite uplatňovať aj v prípade využívania vykladaného zaistovacieho inštitútu, t. j. inštitútu vo forme vydania veci.*“. Inak povedané v prípade, že príslušný orgán disponuje pred samotným úkonom informáciou o tom, že zaistovaná vec obsahuje utajované informácie alebo informácie, ktoré podliehajú povinnosti mlčanlivosti, pričom na strane vyzvanej osoby neprišlo k oslobodeniu od predmetných povinností, mal by na strane príslušných orgánov platiť zákaz aktivity rovnako ako platí takýto zákaz v prípade výsluchu svedka.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného možno vyvodiť, že vyzvaná osoba nielenže nie je povinná vydať vec, ktorá obsahuje utajované skutočnosti alebo skutočnosti podliehajúce povinnosti mlčanlivosti, ale za predpokladu, že od povinnosti mlčanlivosti alebo povinnosti zachovávať utajované skutočnosti v tajnosti nebola v zmysle relevantných právnych noriem oslobodená, nemá ani len právo takéto skutočnosti, resp. veci ich obsahujúce vydať na účel trestného konania.

Ustanovenie § 89a ods. 2 Trestného poriadku explicitne upravuje iba situácie, ktoré predstavujú výnimky z povinnosti vydať vec na výzvu príslušného orgánu, t. j. situácie, kedy vyzvaná osoba nie je povinná vec dobrovoľne vydať. Predmetné ustanovenie tak nekoncepuje zákaz vydania veci uvedeného charakteru. Avšak vyššie formulovaný výklad, podľa ktorého osoba s povinnosťou zachovávať určité skutočnosti v tajnosti nemá nielen že povinnosť na vydanie takej veci na účel trestného konania, ale ani právo pristúpiť k takémuto úkonu, pokiaľ neprišlo k oslobodeniu od zachovávanie predmetnej povinnosti. Uvedené možno podporiť niekoľkými relevantnými skutočnosťami:

1. Priamy odkaz na inštitút zákazu výsluchu obsiahnutý v ustanovení § 89a ods. 2 Trestného poriadku – ako sa uvádza vyššie, zákaz výsluchu je striktný procesný inštitút, na ktorý orgány činné v trestnom konaní prihliadajú ex offio a ktorý predstavuje zákonnú „stopku“ pre vypočúvanie dotknutej osoby k skutočnostiam chráneným podľa § 129 ods. 1 a 2 Trestného poriadku.
2. Jediný prípad negujúci výnimku z povinnosti vydať vec na výzvu príslušných orgánov formulovaný priamo v ustanovení § 89a ods. 2 Trestného poriadku – ide o prípad, kedy bola dotknutá vyzvaná osoba oslobodená od povinnosti zachovávať mlčanlivosť, resp. povinnosť zachovávať utajované skutočnosti v tajnosti.
3. Ustanovenie § 30 ods. 10 zákona č. 385/2000 Z. z. zakotvujúce povinnosť mlčanlivosti sudcov – v zmysle predmetného ustanovenia sudca je povinný zachovávať mlčanlivosť, a to aj po zániku funkcie sudcu, o veciach, o ktorých sa dozvedel pri výkone funkcie, ak nebol tejto povinnosti zbavený podľa tohto zákona alebo osobou, v ktorej záujme túto povinnosť zachováva. Povinnosť mlčanlivosti sa nevzťahuje na oznámenie kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti. Z vážnych dôvodov je oprávnený zbaviť sudcu tejto povinnosti aj predseda súdu, a ak ide o predsedu súdu, predseda jeho bezprostredne vyššieho súdu, ak ide o predsedu najvyššieho súdu a predsedu najvyššieho správneho súdu, predseda súdnej rady.
4. Ustanovenie § 38 zákona č. 215/2004 Z. z. zakotvujúce povinnosť zachovávať v tajnosti utajované skutočnosti - oprávnená osoba je povinná zachovávať pred nepovolanou osobou a pred cudzou mocou mlčanlivosť o informáciách a veciach obsahujúcich utajované

skutočnosti počas utajenia týchto skutočností, a to aj po zániku oprávnenia oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami. Nadväzujúce ustanovenie § 40 ods. 4 uvádza, že sudcu môže oslobodiť od povinnosti mlčanlivosti o utajovaných skutočnostiach, s ktorými sa oboznámil počas výkonu funkcie Súdna rada Slovenskej republiky.

5. Absencia relevantných ustanovení, ktoré by koncipovali osobitné podmienky, za splnenia ktorých by bolo možné na účely trestného konania poskytovať informácie, ktoré sú podľa vyššie špecifikovaných zákonov utajované alebo na ktoré sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti.

Vyššie uvedené zákony totiž upravujú iba postup oslobodenia od príslušnej povinnosti a neobsahujú žiadne ustanovenia, ktoré by stanovovali postup poskytovania chránených informácií na účel trestného konania za situácie, kedy neprišlo k oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti alebo povinnosti zachovávať tieto skutočnosti v tajnosti. Z uvedeného možno vyvodíť, že zákonodarca striktnie trvá na ochrane informácií tohto charakteru. Pre doplnenie je potrebné uviesť, že jedinou výnimkou z tejto striktnej ochrany skutočností podliehajúcich povinnosti mlčanlivosti alebo povinnosti zachovávať utajované skutočnosti v tajnosti je povinnosť prekaziť trestný čin, čo vyplýva aj priamo z ustanovenia Trestného poriadku, konkrétne z ustanovenia § 129 ods. 3 Trestného poriadku.

V prípade, ak by sa pripustil iný výklad ako ten, že vyzvaná osoba s povinnosťou zachovávať utajované skutočnosti v tajnosti alebo s povinnosťou mlčanlivosti nemá právo na vydanie veci obsahujúcej skutočnosti, na ktoré sa vzťahuje uvedená povinnosť, muselo by sa konštatovať jednak porušenie osobitných právnych predpisov zakotvujúcich osobitné postupy pre oslobodenie od predmetných povinností, obchádzanie samotného inštitútu utajenia určitých skutočností a inštitútu mlčanlivosti a v konečnom dôsledku prelomenie týchto inštitútov jednoduchým rozhodnutím orgánu činného v trestnom konaní, ktorý disponuje predchádzajúcou vedomosťou o utajenom charaktere zašitovaných vecí. Pokiaľ by sa pripustila oprávnenosť a zákonnosť takéhoto postupu, mohlo by dôjsť k situácii, kedy by bolo vyžadovanie utajovaných informácií alebo údajov, na ktoré sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti, veľmi ľahko zneužívané.

Pri riešení vzťahu medzi inštitútom odňatia veci a ochranou utajovaných skutočností je potrebné v prvom rade uviesť, že v rámci ustanovenia § 90 Trestného poriadku upravujúceho predmetný zaisťovací inštitút sa nenachádza žiadna zmienka o ochrane utajovaných skutočností, resp. o spôsobe nakladania s nimi pri uplatňovaní tohto trestnoprocesného prostriedku. Zároveň je potrebné uviesť, že na predmetné ustanovenie nie je možné nahliadať izolovane, ale práve naopak, vykladať je ho potrebné v kontexte iných súvisiacich ustanovení Trestného poriadku. Takýmto ustanovením je § 89a Trestného poriadku. Tieto inštitúty sú totiž nerozlučne previazané a to primárne z dôvodu, že odňatie veci podľa § 90 systematicky a absolútne priamo nadväzuje na neúspešné uplatnenie výzvy na vydanie veci. Inak povedané, k odňatiu veci nemožno pristúpiť bez toho, že by v predchádzajúcom kroku bola neúspešne uplatnená výzva na vydanie veci podľa § 89a ods. 1. Trestného poriadku. Táto bytostná previazanosť predmetných zaisťovacích inštitútov sa musí zákonite odzrkadliť aj v otázke ich použiteľnosti, pokiaľ ide o ochranu utajovaných skutočností. Pokiaľ zákonodarca koncipuje negatívnu podmienku pre vydanie veci, a to podmienku, že nejde o listinu alebo inú vec, ktorej obsah sa týka okolnosti podliehajúcej povinnosti mlčanlivosti alebo povinnosti zachovávať určitú utajovanú skutočnosť v tajnosti, okrem prípadu, keď došlo k oslobodeniu od predmetnej povinnosti, možno na základe výkladu argumentum a simili dospieť ku konštatovaniu, že obdobná podmienka platí aj pre uplatnenie odňatia veci podľa § 90 Trestného poriadku, a to aj napriek tomu, že v predmetnom ustanovení nie je explicitne formulovaná.

Pokiaľ je nevyhnutné rešpektovať ochranu utajovaných skutočností pri uskutočňovaní výzvy na vydanie veci podľa § 89a Trestného poriadku predstavujúcej podmienku sine qua non pre

použitie nadväzujúceho inštitútu vo forme odňatia veci podľa § 90 Trestného poriadku, nemožno akceptovať právny názor, v zmysle ktorého utajované skutočnosti nebudú v rámci realizácie odňatia veci už požívať žiadnu ochranu, a to len z dôvodu absencie explicitného ustanovenia v § 90 Trestného poriadku. K uvedenému právnemu názoru možno dospieť za použitia výkladu argumentum a simili.

Absenciu explicitného ustanovenia, ktoré by sa v § 90 Trestného poriadku venovalo otázke ochrany špecifických skutočností, možno považovať za určitý nedostatok, resp. medzeru aktuálnej právnej úpravy, ktorú je však možné jednoducho vyplniť prostredníctvom uplatnenia výkladu argumentum a simili, podľa ktorého pokiaľ sa určité osobitné pravidlo zamýšľa pre osobitnú skupinu osôb alebo predmetov, táto norma sa použije aj na skupinu osôb alebo predmetov, ktoré sú v podstatnom ohľade podobné. Inak povedané, pre uplatnenie inštitútu odňatia veci podľa ustanovenia § 90 Trestného poriadku musí dôjsť ku kumulatívne naplneniu nasledovných troch podmienok:

1. vec dôležitá pre trestné konanie nebola na vyzvanie vydaná tým, kto ju má pri sebe (§ 89a ods. 1 Trestného poriadku),
2. nejde o listinu alebo inú vec, ktorej obsah sa týka okolnosti, o ktorej platí zákaz výsluchu, okrem prípadu, keď došlo k oslobodeniu od povinnosti zachovať vec v tajnosti alebo k oslobodeniu od povinnosti mlčanlivosti a
3. bol vydaný príkaz na odňatie veci podľa § 90 ods. 1 Trestného poriadku.

K prehliadke priestorov súdu

Priestory súdu, ako aj priestory iných štátnych orgánov nepoživajú osobitnú právnu ochranu, ktorá by bola založená či už Trestným poriadkom alebo osobitným právnym predpisom. Priestory súdov či iných štátnych orgánov totiž nie sú vyňaté z miestnej pôsobnosti Trestného poriadku. Jediné miesta, ktoré podliehajú špecifickému režimu pokiaľ ide o možnosť vykonávania trestno procesných úkonov, sú tzv. exteritoriálne miesta, t. j. predovšetkým sídla veľvyslanectiev cudzích štátov a sídla medzinárodných organizácií na území Slovenskej republiky, ktoré síce tiež nie sú priamo vyňaté z pôsobnosti Trestného poriadku, avšak podľa čl. 22 Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch neprináleží na tomto území orgánom činným v trestnom konaní vykonávať procesné úkony bez súhlasu dotknutého štátu.

Pokiaľ ide o otázku týkajúcu sa práva vyšetrovateľa Policajného zboru pristúpiť k vyššie popísanému postupu, na prvom mieste možno uviesť, že naznačený postup je v zásade značne neštandardný. Na základe poznatkov z aplikačnej praxe možno vyvodiť, že k uvedenému postupu, t. j. k uplatneniu § 89a Trestného poriadku a následnému použitiu § 90 Trestného poriadku, sa pristupuje primárne vtedy, keď príslušný konajúci, resp. zasahujúci orgán bezprostredne svojimi zmyslami vníma, že konkrétna osoba má pri sebe vec, ktorá by mohla mať status veci dôležitej pre trestné konanie. Príkladom takejto situácie môže byť bezprostredné rozpoznanie zbrane u konkrétnej osoby.

Naopak v prípade, kedy orgány činné v trestnom konaní disponujú informáciou, že v určitom priestore sa nachádza vec dôležitá pre trestné konanie, pričom táto vedomosť nevznikla bezprostredne pred úvahou o vykonaní úkonu, a súčasne nie je možné jednoznačne špecifikovať osobu, ktorá má predmetnú vec vo svojej držbe, je na mieste siahnuť po inštitúte vo forme prehliadky iných priestorov alebo pozemkov podľa ustanovenia § 99 ods. 2 Trestného poriadku. V takomto prípade by mal byť vopred vydaný príkaz na jej uskutočnenie podľa ustanovenia § 101 Trestného poriadku. Pokiaľ sa vec nachádza v štádiu postupu pred začatím trestného stíhania alebo v štádiu prípravného konania, je oprávneným subjektom na nariadenie takejto prehliadky aj policajt, t. j. aj vyšetrovateľ Policajného zboru. Policajt však k takémuto úkonu potrebuje predchádzajúci súhlas dozorujúceho prokurátora.

Pokiaľ ide o formu udelenia predmetného súhlasu, dozorujúci prokurátor predchádzajúci súhlas poskytuje formou opatrenia, napr. aj prostredníctvom telefónu. V takomto prípade prokurátor vydáva súhlas na základe znalosti skutkového stavu, ktorú získa z informácií od policajta.

V súvislosti s vykonaním prehliadky iných priestorov a pozemkov je potrebné zodpovedať, či sa režim, ktorý platí pre vydanie a odňatie veci a ktorý bol popísaný v predchádzajúcej časti stanoviska, uplatňuje aj v prípade postupu pri prehliadke iných priestorov a pozemkov, pokiaľ ide o ochranu utajovaných skutočností, resp. skutočností, ktoré podliehajú povinnosti mlčanlivosti. V tejto súvislosti je potrebné v prvom rade uviesť, že výzva na vydanie veci a príkaz na jej odňatie sú zahrnuté v príkaze na prehliadku iných priestorov a pozemkov, ktorého dôvodom je práve vydanie, resp. odňatie veci. Z uvedeného možno vyvodiť, že obdobný režim, aký platí pre ochranu predmetných skutočností, by mal byť uplatnený aj pri vykonávaní prehliadky iných priestorov a pozemkov, a to z dôvodov, ktoré boli špecifikované pri inštitútoch vydania veci a odňatia veci.

Ustanovenie § 3 ods. 3 Trestného poriadku stanovuje, že orgány činné v trestnom konaní a súdy sú povinné si navzájom pomáhať pri plnení úloh vyplývajúcich z tohto zákona, pričom písomnosti a informácie sa môžu doručovať medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a súdom aj v elektronickej forme. Predmetné ustanovenie je založené na požiadavke interakcie a spolupráce jednotlivých subjektov trestnej justície. Uvedené subjekty totiž majú prispievať k tomu, aby sa odhaľovali a stíhali trestné činy. Orgány činné v trestnom konaní, osobitne prokurátor má pri výkone svojej pôsobnosti právo nahliadať do súdnych spisov, robiť si z nich odpisy a výpisy a rovnako žiadať aj ich zapožičanie. Takáto žiadosť orgánu činného v trestnom konaní môže byť zo strany súdu odmietnutá iba v prípade, ak tomu bránia závažné dôvody.

O priechodnosti využitia zaistovacích inštitútov namiesto využitia ustanovenia § 3 ods. 3 Trestného poriadku s cieľom získať vyšetrovací spis a jeho utajované prílohy, možno uvažovať za predpokladu, že vyšetrovateľ Policajného zboru sa v príkaze na prehliadku iných priestorov a pozemkov, resp. v jeho odôvodnení vysporiada s otázkou o nemožnosti získania požadovaných vecí prostredníctvom žiadosti uplatnenej podľa § 3 ods. 3 Trestného poriadku.

Zároveň uvádzame, že predmetné metodické usmernenie bude zaslané na vedomie aj Súdnej rade Slovenskej republiky.

IV. POUČENIE

Na záver upozorňujeme, že tieto odpovede na konkrétne otázky nepredstavujú právne záväzný výklad všeobecne záväzných právnych predpisov, ani individuálny správny akt s konštitutívnymi účinkami.

S pozdravom

plk. Ing. JUDr. Alexandra Kaľavská Dianišková
riaditeľka

Elektronické podpisy

Registrátorne číslo záznamu: 15243/2022

Vec: Odpoveď na: Žiadosť o zaujatie stanoviska

Neboli aplikované žiadne relevantné podpisy